

SEPTEMBER

1923 A.

EESTI GRAAFIKA

Nr. 9

EESTI GRAAFIKAKUNSTI KUUKIRI
JA EESTI GRAAFIKA- JA RAAMATU-
KÖITMISTÖÖSTUSE ETTEVÖTJATE
ÜHINGU HÄÄLEKANDJA

TOIMETUS JA TALITUS TALLINN, PIKK T. NR. 2

ZWETKOW & KITZEL'I TRÜKIKODA ≡ ASUB NÜÜD ≡

WENE T. 1

KÕNETRAAT Nr. 24-36
KAUBAMAJA DEMINI WASTAS

Jgasuguste trükiteõde walmistamine walitsusasutustele,
kaubandus- ja tööstus-ettevõtetele, seltsidele, koolidele
jne. — korralikult, ühes ja mitmes wärwis, kõige kiiremas
korras ja odawate hindadega

Teie oma huwides soowitame Teile tarbekorral meie poole pöö-
rata, kus ka iga wähem tellimine kõige suuremat tähelpanemist
leidma saab

EESTI GRAAFIKA

VÄLJAANDJA EESTI GRAAFIKA-
JA RAAMATUKÖITMISTÖÖSTUSE
ETTEVÕTJATE ÜHING. TALLINN,
PIKK TÄN. 2. BÜRO AVAT.: K. 12—1 P.

KUULUTUSTE HINNAD: Kaanel 2-värvilised Emk. 6500,—, 1-värvil, Emk. 5000,— Teksti taga: 1/4 lehekülge Emk. 3000,—, 1/2 lehekülge Emk. 1500,—, 1/4 lehekülge Emk. 750,—, 1/8 lehekülge Emk. 375,—. Kohaotsimised ja pakkumised Emk. 3,— mm.

VAST. TOIMETAJA V. KENTMANN
TEGEV TOIMETAJA P. TREUMANN
TOIMETUS JA TALITUS TALLINN,
PIKK TÄN. 2. TOIM. KÖNET. K. 12—1 P.

TELLIMISE HINNAD: Aastas Emk. 600,—, 1/2 aastas Emk. 300,—, 1/4 aastas Emk. 150,—. Postiga Emk. 60,— aastas kallim. Kaitsetõmbrikuga saates Emk. 60,— ja väljamaale Emk. 120,— a. kallim. Üksikud nr. Emk. 50,—. ILMUB ÜKS KORD KUUS

MEIE PÜÜDED JA EESMÄRK.

P. T.

Missugused olid meie püüded lähemas minevikus?

Kui pilku läinud aastatesse tagasi heita, ja tervet tegevuste rida, mis maad on leidnud Eesti trükiilmas, lasta lindina silme eest mööda libiseda, siis leidub saadud üldmuljest rohkesti punkte, millelele võib tugineda vastuseandmiseks ülemise küsimuse peale soovitavas mõttes.

Minu tähelepanu köidavad käesoleva kirjutuse puhul eriti need punktid, millede ümber olid koondunud kõik katsed trükitöötehnikat ja selle üldmõistet kunstilises suhtes meie juures paremale järjele tõsta.

Selle küsimuse lahendamist nähti loomulikult kursustetaolistes ettelugemistes ja trükitud sõna kaudu tarviliste teadmiste laiialaotamises. Sinnapoole siis rühiti ja püüti neid teostada võimaluste piirides.

Kuigi need tollaegsed katsed olulisemaid tagajärgi ei suutnud anda, on need siiski teatavateks teguriteks olnud praegusele parandamisele astumises.

Kõik need püüded ja pingutused, mis olid välja võrsunud küsimuse tähtsuse arusaamisest, ja mis olid sihitud sinnapoole, et oma eriala hoida söötmineku eest, on lõpuks siiski meid nii kaugele viinud, et meie praegusel silmapilgul Eesti graafikatööstust käsitavat ajakirja numbrit mõnuga lehit-

seda võime, mil oma tugev poolaasta seljataka on.

Meil on nüüd oma tehniline ajakiri, on trükisõna, mille läbi kõneledes meid hulgad kuulevad; meil on avarad leheküljed tarvitada, kus igaüks oma hädade, uudiste ja leidustega võib esineda, kui need vaid vastavates piirides hoitud.

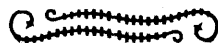
„Eesti Graafika“, millel, kui igal algaval asjal, teatud raskustega võidelda on olnud, on siiski suutnud oma ilmet alal hoida, ning olgu see igale asjast huvitatule tõenduseks, et siin on tahetud ja püütud „soliidset kaupa“ pakkuda, mida meie oludes isegi „luksuskaubaks“ võiks pidada.

Ja see kohustab meid.

Kõik Eesti trükitööstuse ringkonnad, kes siiaajani kas põhjustel või ilma põhjusteta üldisest tänuväärt ettevõttest eemale on jäänud, asugu asjale lähemale.

Olgu meie püüdeks nüüd ja tulevikus „Eesti Graafikat“ oma hoolealuseks võtta, et see tugevaks kasvaks, et see kõigiti ajanoüetele vastavaks saaks, mille abil noored ja õpehimulised graafikajüngrid oma teadmiste tagavara täiendada võiksid.

Sellega läheneksime ka oma eesmärgile, mis meil kõigil ühine: Eesti graafikatööstust, tööskest ja -ilu tõsta tasapinnale, kus sel ei lähemate ega kaugemate naabrite ees ei tarvitseks „silmi maha lüüa“.

RATSIONAALNE TÖÖTAMISVIIS.

E. ROOSIK, TALLINNAS.

III.

Tööjaotus ja tegevuse kontroleerimine.

(Järg.)

Ärijuhi poolt ladumiskonda äraantavate tellimiste üleandmise aeg tuleb kõige pealt selle jaoskonna juhi poolt võrrelda, kas ta tööümbrikule märgitud ajaga kokku käib, kui sarnane kontroll sisse seatud on. Toid omakord ladujale edasi andes jätab ladumisujuht tööümbrikud oma kätte, seega kergendatakse kontrolli töösse antud tellimiste üle. Sama asjakäik kordub ka teiste osakondade vahel tööde vastuvõtmisel ja edasiandmisel, kuna ümbrikud seniks iga osakonna juhi kätte hoiule jäävad, kuni töö seal osakonnas kestub. Tema ehk ka erajõud teeb tarvili- sed märkused ümbriku peale, mida tööaja registreerimislehtede pealt ammutab. Tööaja registreerimislehed pakuvad ülevaadet kõigi töötajate tegevuse üle ühe nädala jooksul, ja on ühtlasi ka teenitud palgaarve kokku- seadmisel sellele aluseandjaks, sest igal

registr.-lehel on oma jaoskonna tööliste puu- dumise- ja ületunnid üles tähendatud. Aktsi- dents ladumiskonna tööaja registreerimisleht on teiste osakondade omast hoopis isesugune (vt. kujutused 19—22). Siin märgib regist- reerimislehele ladumisujuht tellimise töösse andmise aja teatava laduja lahtrisse üles, niisama ka selle valmistaamise aja, millest kujuneb teatud töö peale ärakulutatud aeg. Sel kombel saadud aeg märgitakse tööümb- riku peale üle. Ülekantud aeg tuleb regist- reerimislehe peal üldiselt tarvitusel oleva konksukese (/) läbi tuntavaks teha. Tööaja registreerimislehtede läbi hoitakse ära ikka veel valitsevat pahet: üles anda lühemat aega, kui seda tõsiselt ära tarvitatud. Siiski õpetavad kogemused, et tihti ka siin niisugustest tundidest mõned kaduma lähevad, mis hulk aeg hiljemini, vahest isegi trükki- mise ajal töö muutmisel tehakse. Need tunnid märgitakse küll registr.-lehele üles, tööümbriku peale ei saa nad aga mitte üle kantud, nimelt sel lihtsal põhjusel, et ümbrik

Masin Nr. 5 (sciirprefo.)

Kuupäev. 25. Sept. 1923

Töö Nr	Eksempi. arv	Töö nimetus.	MIS KELLAST MIS KELLANI TÖÖTATUD																							
			6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5
1729	200	"Estofilmi" müüri- lehes: lucutamine ..... kordajate ..... reviiv ..... trükk ..... mehaaniline peefimine																								
1726	3000	Import & Export kon- tori tabelid: lucutamine .. kordajate ..... reviiv ..... trükk																								
1684	2500	"Etjoolugu", 5 pgg.: kordajate ..... reviiv ..... trükk																								

Masinameistrid } I wah. J. Umbtaanov.
Pealepanijad } A. Slets
II wah. L. Luurloot

Aktsidents
Raamatuladu osakonna

Tööaja registreerimisleht

29. juunist — 5. juulini 1923.

I vahetus.

TÖÖTEGIJATE NIMED	Reede, 29. juuni 1923									
	Tellimise nr.	Töö nimetus	Töötamis- aeg	T u n n i d						
				Ladu	Murd.	Korr.	Ärap.	Muud	Kokku	
<i>Okaspuu</i>	—	<i>Aktsidentside ärapanek . . .</i>	7—1/29	—	—	—	1 1/2	—	7	
	1173	<i>Fr. Krull, arve ladu . . .</i>	1/29—12	3 1/2	—	—	—	—		
	1206	<i>Kont, matuselehe korr. . . .</i>	12—1/21	—	—	1/2	—	—		
	—	<i>Aktsidentside ärapanek . . .</i>	1/21—2	—	—	—	1 1/2	—		
				3 1/2	—	1/2	3	—		
<i>Kikas</i>	1240	<i>Vesiloik, ringkirja ladu . . .</i>	7—3/4 10	2 3/4	—	—	—	—	7	
	1262	<i>„Eesti Graafika“ Nr. 7 murdm.</i>	3/4 10—2	—	4 1/4	—	—	—		
				2 3/4	4 1/4	—	—	—		
<i>Suits</i>	933	<i>Tervishoiu valitsus, tabeli ladu (lhk. 28, 29) . . . . .</i>	7—2	7	—	—	—	—	7	
				7	—	—	—	—		
		<i>jne.</i>								

L a u p ä e v , 30. j u u n i 1923

Tellimise nr.	T ö ö n i m e t u s	Töötamis- aeg	T u n n i d					
			Ladu	Murd.	Korr.	Ärap.	Muud	Kokku
1254	Nurmik, planketi muutus . . .	7-3/49	—	—	1 ³ / ₄	—	—	6
1280	Haridusmin., tunnistuse ladu .	3/49-11	2 ¹ / ₄	—	—	—	—	
—	Aktsidentside ärapanek . . .	11-12	—	—	—	1	—	
933	Tervishoiu valitsus, tabeli ladu (lhk. 30, 31)	12-1	1	—	—	—	—	
			3 ¹ / ₄	—	1 ³ / ₄	1	—	6
1262	„Eesti Graafika“ Nr. 7 murdm.	7-11	—	4	—	—	—	6
1262	„ tuste ladu	11-1	2	—	—	—	—	
			2	4	—	—	—	
1281	Järva-Madise kirik, laululehe ladu	7-11	4	—	—	—	—	6
—	Aktsidentside ärapanek . . .	11-1/212	—	—	—	1/2	—	
1243	Käsitöölise selts, liikmeaardi ladu	1/212-1	1 ¹ / ₂	—	—	—	—	
			5 ¹ / ₂	—	—	1/2	—	6
	jne.							

Pühapäev, 1. juuli 1923

Tellimise nr.	Töö nimetus	Töötamis- aeg	T u n n i d					
			Ladu	Murd.	Korr.	Ärap.	Muud	Kokku
	<i>Tööd ei tehtud!</i>							
	<i>Tööd ei tehtud!</i>							
	<i>Tööd ei tehtud!</i>							
	<i>jne.</i>							

Esmaspäev, 2. juuli 1923

Tellimise nr.	Töö nimetus	Töötamis-aeg	Tunnid					
			Ladu	Murd.	Korr.	Ärap.	Muud	Kokku
933	<i>Tervishoiu valitsus, tabeli ladu (lhk. 30, 31) järg. . . . .</i>	7-1/212	4 1/2	—	—	—	—	7
1281	<i>Järva-Madise kirik, lautulehe murdmine . . . . .</i>	1/212-1	—	1 1/2	—	—	—	
1175	<i>K. Kruusaaug, rekl.-kaardi ladu</i>	1-2	1	—	—	—	—	
			5 1/2	1 1/2	—	—	—	
1263	<i>Ajakirj. Üh., programmi ladu .</i>	7-9	2	—	—	—	—	7
—	<i>Aktsidentside ärapanek . . .</i>	9-11	—	—	—	2	—	
1262	<i>„Eesti Graafika“ Nr. 7 rev. . .</i>	11-3/42	—	—	2 3/4	—	—	
1262	<i>„ „ Nr. 7 äratõmb.</i>	3/42-2	—	—	—	—	1/4	
			2	—	2 3/4	2	1/4	
1222	<i>A.-S. „Volta“, masinate hinnakirja ladu . . . . .</i>	7-11	4	—	—	—	—	7
933	<i>Tervish. val. tab. korr. (lhk. 28, 29)</i>	11-1	—	—	2	—	—	
—	<i>Aktsidentside ärapanek . . .</i>	1-2	—	—	—	1	—	
			4	—	2	1	—	
	<i>jne.</i>							

Teisipäev, 3. juuli 1923

Tellimise nr.	Töö nimetus	Töötamis-aeg	Tunnid					
			Ladu	Murd	Korr.	Ärap.	Muud	Rokku
1225	<i>Uustalu, tabeli ladu . . . . .</i>	7-11	4	—	—	—	—	7
—	<i>Aktsidentside ärapanek . . . . .</i>	11-1	—	—	—	2	—	
1264	<i>„Eesti Transport“, arve ladu . . . . .</i>	1-2	1	—	—	—	—	
			5	—	—	2	—	
	<i>Puudub!</i>							
1281	<i>Järva-Madise kirik, laululehe korrektuur . . . . .</i>	7-1/29	—	—	1 1/2	—	—	7
1284	<i>Simm & Hakkaja, kirjapea ladu . . . . .</i>	1/29-10	1 1/2	—	—	—	—	
1285	<i>Eesti Kunstnikkude Üh., müüri-lehe ladu . . . . .</i>	10-2	4	—	—	—	—	
			5 1/2	—	1 1/2	—	—	
	<i>jne.</i>							

Kesknädal, 4. juuli 1923

Tellimise nr.	Töö nimetus	Töötamis-aeg	Tunnid					
			Ladu	Murd.	Korr.	Ärap.	Muud	Kokku
1264	„Eesti Transport“, arve ladu .	7-9	2	—	—	—	—	7
1279	„Külmetus“, aktsia ladu. . .	9-1	4	—	—	—	—	
—	Uute kirjade kastipanek. . .	1-2	—	—	—	—	1	
			6	—	—	—	1	
—	Puudub!	7-1/29						5 1/2
933	Tervishoiu valitsus, tabeli ladu (lhk. 32-35)	1/29-9	1/2	—	—	—	—	
1263	Ajakirj. Üh., programmi korr.	9-1/210	—	—	1/2	—	—	
933	Tervishoiu valitsus, tabeli ladu (lhk. 32-35)	1/210-2	4 1/2	—	—	—	—	
			5	—	1/2	—	—	
1285	Eesti Kunstn. Üh., müürilehe korrekatuur.	7-8	—	—	1	—	—	7
—	Aktsidentside ärapanek . . .	8-1/210	—	—	—	1 1/2	—	
1277	Aktiisi valitsus, teatelehe ladu	1/210-2	4 1/2	—	—	—	—	
			4 1/2	—	1	1 1/2	—	
	jne.							

Neljapäev, 5. juuli 1923

Tellimise nr.	Töö nimetus	Töötamis-aeg	Tunnid					
			Ladu	Murd.	Korr.	Ärap.	Muud	Kokku
—	<i>Uute kirjade kastipanek . . .</i>	7-2	—	—	—	—	7	7
			—	—	—	—	7	
933	<i>Tervishoiu valitsus, tabeli ladu (lhk. 36-38) . . . . .</i>	7-1/2	4 1/2	—	—	—	—	7
1278	<i>Metsade peavalitsus, ringkirja ladu . . . . .</i>	1/2	2	—	—	—	—	
933	<i>Tervishoiu valitsus, tabeli ladu (lhk. 36-38) . . . . .</i>	1/2	1/2	—	—	—	—	
			7	—	—	—	—	7
—	<i>Aktsidentside ärapanek . . .</i>	7-11	—	—	—	4	—	7
1277	<i>Aktsiisi valitsus, teatelehe korr.</i>	11-12	—	—	1	—	—	
1284	<i>Simm & Hakkaja, kirjapoogna ladu muutus . . . . .</i>	12-1	—	—	1	—	—	
—	<i>Aktsidentside ärapanek . . .</i>	1-2	—	—	—	1	—	
			—	—	2	5	—	7
	<i>jne.</i>							

	Nädala tundide kokkuvõte palga väljaarvamiseks						Tundide kokkuvõte tegevuse järele statistiliste andmete jaoks				
	Tundide arv						Ladu	Murd.	Korr.	Arap.	Muud
	Päevasel vahetusel (homm. k. 7 kuni õhtu k. 8.)			Õõ vahetusel (õhtu k. 8 kuni homm. k. 7.)							
	Normaalit.	500/o ület.	750/o ület.	Normaalitun. (25% palgal.)	500/o ület.	750/o ület.					
Reede, 29. juuni . . .	7	—	—	—	—	—					
Laupäev, 30. „ . . .	6	—	—	—	—	—					
Pühapäev, 1. juuli . . .	—	—	—	—	—	—					
Esmaspäev, 2. „ . . .	7	—	—	—	—	—					
Teisipäev, 3. „ . . .	7	—	—	—	—	—					
Kesknädal, 4. „ . . .	7	—	—	—	—	—					
Neljapäev, 5. „ . . .	7	—	—	—	—	—					
Kokku	41	—	—	—	—	—	23¹/₄	1¹/₂	2¹/₄	6	8
Reede, 29. juuni . . .	7	—	—	—	—	—					
Laupäev, 30. „ . . .	6	—	—	—	—	—					
Pühapäev, 1. juuli . . .	—	—	—	—	—	—					
Esmaspäev, 2. „ . . .	7	—	—	—	—	—					
Teisipäev, 3. „ . . .	—	—	—	—	—	—					
Kesknädal, 4. „ . . .	5 ¹ / ₂	—	—	—	—	—					
Neljapäev, 5. „ . . .	7	—	—	—	—	—					
Kokku	32¹/₂	—	—	—	—	—	18³/₄	8¹/₄	3¹/₄	2	1¹/₄
Reede, 29. juuni . . .	7	—	—	—	—	—					
Laupäev, 30. „ . . .	6	—	—	—	—	—					
Pühapäev, 1. juuli . . .	—	—	—	—	—	—					
Esmaspäev, 2. „ . . .	7	—	—	—	—	—					
Teisipäev, 3. „ . . .	7	—	—	—	—	—					
Kesknädal, 4. „ . . .	7	—	—	—	—	—					
Neljapäev, 5. „ . . .	7	—	—	—	—	—					
Kokku	41	—	—	—	—	—	26¹/₂	—	6¹/₂	8	—
<i>jne.</i>											
Kokku							68¹/₂	9³/₄	12	16	8¹/₄

Ladumasinatate osakonna

29. juunist —

Töötajate nimed	Vahetus	Masin	Nädalapäevad	Töötamis-aeg	T U N N I D					
					Üldine arv	Puhastus	Masina seisk	Kõrvaltööd	Korrektuur	Ladu
Teras	I	Typograph 3	Reede, 29. juuni	9-4	7	1	1/4	1	1	3/4
			Laupäev, 30. "	9-3	7	1/2	1/4	1/2	1	4/4
			Pühapäev, 1. juuli	9-4	7	1 1/2	1/4	1/2	—	4/4
			Esmaspäev, 2. "	9-4	7	1	1/4	3/4	1/4	4/4
			Teisipäev, 3. "	9-4	7	1	1/4	1/2	—	5 1/4
			Kesknädal, 4. "	9-4	7	2	1/4	3/4	1	3
					42	7	1 1/2	4	3 1/4	26 1/4
Vanakamar	I	Linotype 1	Reede, 29. juuni	9-4	7 1/2	1	3/4	3/4	1/4	4 3/4
			Laupäev, 30. "	9-3	6	1	1/2	—	—	4 1/2
			Pühapäev, 1. juuli	9-4	7	1 1/2	1/4	—	1/4	5
			Esmaspäev, 2. "	9-4	7	1 1/4	1/4	—	—	5 1/2
			Teisipäev, 3. "	9-4	7	1	3/4	1 1/2	—	4 3/4
			Kesknädal, 4. "	9-4	7	1	1/4	—	1 3/4	4
					41 1/2	6 3/4	2 3/4	1 1/4	2 1/4	28 1/2
			jne.							

Kujutus

Ajalehe kuulutuste osakonna

29. juunist —

Töötajate nimed	Vahetus	Nädalapäevad	Töötamis-aeg	Kuulutuste		Murdmise					
				Millimeetrite arv		T U N N I D					
				esi- küljel	taga- küljel	Ladu	Korr.	Ärap.	Muud	Kuulut.	Teksti
Juhtund	II	Reede, 29. juuni	1/23 — 1/211	240	2680	6	1	1	—	—	—
		Laupäev, 30. "	1/23 — 1/29	150	45	1	—	5	—	—	—
		Pühapäev, 1. juuli	1/23 — 1/212	—	2820	4 1/2	1/2	4	—	—	—
		Esmaspäev, 2. "	1/23 — 1/211	—	4780	7 1/2	1/2	—	—	—	—
		Teisipäev, 3. "	1/23 — 1/210	450	—	2	—	2	—	3	—
		Kesknädal, 4. "	1/23 — 1/210	—	2720	5 1/2	1	1/2	—	—	—
				840	13,045	26 1/2	3	12 1/2	—	3	—
Mägi	II	Reede, 29. juuni	1/23 — 1/210	1420	—	5	—	1	1	—	—
		Laupäev, 30. "	1/23 — 1/29	1075	—	5	1	—	—	—	—
		Pühapäev, 1. juuli	1/23 — 1/210	—	3050	7	—	—	—	—	—
		Esmaspäev, 2. "	1/23 — 1/210	—	1760	5 1/2	—	1 1/2	—	—	—
		Teisipäev, 3. "	1/23 — 1/210	—	2530	5 3/4	1 1/4	—	—	—	—
		Kesknädal, 4. "	1/23 — 1/210	—	825	3	1/2	2	1 1/2	—	—
				2495	8165	31 1/4	2 3/4	4 1/2	2 1/2	—	—
			jne.								

Kujutus

töötaja registreerimisleht

5. juulini 1923.

Tähtede arv	Nädala tundide kokkuvõte palga väljaarvamiseks						Masinate kasutuse kokkuvõte statistiliste andmete jaoks							
	Tundide arv						T U N N I D						Tähtede arv	
	Päevasel vahetusel			Õs vahetusel			Üldine arv	Puhastus	Masina seisk	Kõrvaltööd	Korrektuur	Ladu		
Normaal-tunnid	50% ületun.	75% ületun.	Normaal-tunnid	50% ületun.	75% ületun.									
18,846	7	—	—	—	—	—	42	7	1 1/2	4	3 1/4	26 1/4	114,171	
19,791	6	1	—	—	—	—								
22,850	7	—	—	—	—	—								
16,218	7	—	—	—	—	—								
21,616	7	—	—	—	—	—								
14,850	7	—	—	—	—	—								
114,171	41	1	—	—	—	—	42	7	1 1/2	4	3 1/4	26 1/4	114,171	
31,569	7	1/2	—	—	—	—	41 1/2	6 3/4	2 3/4	1 1/4	2 1/4	28 1/2	173,411	
26,347	6	—	—	—	—	—								
28,850	7	—	—	—	—	—								
32,945	7	—	—	—	—	—								
32,356	7	—	—	—	—	—								
21,344	7	—	—	—	—	—								
173,411	41	1/2	—	—	—	—	41 1/2	6 3/4	2 3/4	1 1/4	2 1/4	28 1/2	173,411	
							Kokku	83 1/2	13 3/4	4 1/4	5 1/4	5 1/2	54 3/4	287,582

20.

töötaja registreerimisleht

5. juulini 1923.

Üldine tundide arv	Nädala tundide kokkuvõte palga väljaarvamiseks						Tundide kokkuvõte tegevuse järele statistiliste andmete jaoks								
	Tundide arv						Kuulutuste			Murdmise					
	Päevasel vahetusel			Õs vahetusel			Millimeetrite arv		T U N N I D						
Norm.-tunnid	50% ületun.	75% ületun.	Norm.-tunnid	50% ületun.	75% ületun.	esi- küljel	taga- küljel	Ladu	Korr.	Ärap.	Muud	Kuulut.	Tekst		
8	5 1/2	—	—	1 1/2	1	—	840	13,045	26 1/2	3	12 1/2	—	3	—	
6	5 1/2	—	—	1/2	—	—									
9	5 1/2	—	—	1 1/2	2	—									
8	5 1/2	—	—	1 1/2	1	—									
7	5 1/2	—	—	1 1/2	—	—									
7	5 1/2	—	—	1 1/2	—	—									
45	33	—	—	8	4	—	840	13,045	26 1/2	3	12 1/2	—	3	—	
7	5 1/2	—	—	1 1/2	—	—	2495	8165	31 1/4	2 3/4	4 1/2	2 1/2	—	—	
6	5 1/2	—	—	1/2	—	—									
7	5 1/2	—	—	1 1/2	—	—									
7	5 1/2	—	—	1 1/2	—	—									
7	5 1/2	—	—	1 1/2	—	—									
7	5 1/2	—	—	1 1/2	—	—									
41	33	—	—	8	—	—	2495	8165	31 1/4	2 3/4	4 1/2	2 1/2	—	—	
							Kokku	3385	21,210	57 3/4	5 3/4	16 1/2	2 1/2	3	—

21.

Kiirtrüki- ja tiigelpresside osakonna tööaja registreerimisleht.

29. juunist — 5. juulini 1923.

Masin	Nädalapäevad	Töötamisae	Üldine tundide arv	TUNNID					Trük- kide arv	Masinate kasutuse kokkuvõtte statis- tiliste andmete jaoks					
				Masina seisk	Korrektuur	Kordaseade Kõrvaltööd	Trükk	TUNNID							
								Üldine arv		Mas. seisk	Korrekt.	Kordasead. Kõrvaltööd	Trükk	Trük- kide arv	
I	Reede, 29. juuni	7-9	14*)	—	—	8 1/2	5 1/2	3,500							
	Laupäev, 30. „	7-7	12	—	3	2	7	6,000							
	Pühapäev, 1. juuli														
	Esmaspäev, 2. „	7-9	14	—	1	—	13	11,500							
	Teisipäev, 3. „	7-9	14	—	3 1/2	1 1/2	9	9,000							
	Kesknädal, 4. „	7-9	14	—	2	2	10	8,750							
	Neljapäev 5. „	7-9	14	1	3	6	4	3,000							
			82	1	12 1/2	20	48 1/2	41,750	82	1	12 1/2	20	48 1/2	41,750	
II	Reede, 29. juuni	7-9	14	—	1	5	8	6,000							
	Laupäev, 30. „	7-7	12	2	2	4	4	3,500							
	Pühapäev, 1. juuli														
	Esmaspäev, 2. „	7-11	16	—	2	3	11	9,500							
	Teisipäev, 3. „	7-9	14	—	4 1/2	2	7 1/2	6,500							
	Kesknädal, 4. „	7-9	14	2 1/2	3	4	4 1/2	3,600							
	Neljapäev, 5. „	7-10	15	—	5	5	5	5,000							
			85	4 1/2	17 1/2	23	40	34,100	85	4 1/2	17 1/2	23	40	34,100	
jne.								Kokku	167	5 1/2	30	43	88 1/2	75,850	

*) Kaks vahetust koos.

Kujutus 22.

juba teise jaoskonda ära antud ja seega käepäraline ei ole. Sel kombel kogub aga kadumaläinud tundide arv viimaks kaunis suureks. Sellest halbtusest saadakse aga jagu, kui ladumisjuht niisuguste tundide ülestähenduse peale mitte ükskõikselt ei vaata, vaid neid tööümbriku puudumisel esiootsa ühele paberiribale märgib ja pärast vabal silmapilgul seal osakonnas, kus ümbrik leidub, juure lisab. Arusaadav, et õigel käsitusel sel kombel mitte ühte tundi kaduma ei saa minna ja nii iga töö täielist omahinda kergesti töeks teha võimalik on. Kuna aktsidents osakonnas iga töö üksikult otsekohe üles tähendatakse tööaja registr.-lehele, sünnib see teistes osakondades hiljemini, näit. teisel päeval, vahetüli läbi, n.n. päevasedelite

ehk-ümbrikkude pealt ühes summas kokkuvõetuna. Mõned osakonnad, nt. ladumasinat jne. omad vajavad päevasedelite asemele ümbrikke, kuhu igaüks oma päevase töövilja — äratõmbe-veergude näol — mahutada võiks. Nimelt tehakse igast korrektuurist äratõmbamise ajal 2 litset (äratõmmet), millest üks lugemise, teine päevaümbriku jaoks määratud. Äratõmbe-veergude järele rehkendatakse välja igapäevane tegevus. Iga veerg olgu laduja nimega varustatud. Päevasedelid-ümbrikud täidetakse jaolt töötajate eneste poolt isiklikult (nt. kujut. 18 ja 23-a), kontroleeritakse jaoskonna juhust üle, tehakse päevasest tegevusest kokkuvõtte (v. kujut. 23-b) ja saadud resultaat arvestatakse igal töölisel eraldi vastava tööaja registr.-lehele (v. kuj. 20).

Nimi: <i>Teras</i>		I vahetus					
Ladumasin Nr. 3 (Typogr.)							
29. juuni 1923.							
Töö nimetus	Töötamis-aeg	T U N N I D					Märkus
		Puhastus	Masina seisk	Kõrval-tööd	Korrektuur	Ladu	
<i>Puhastus</i>	9—10	1	—	—	—	—	
<i>„Pol.“ lisa korrektuur</i>	10—11	—	—	—	1	—	
<i>Kausta muutmine (2 ×)</i>	11—1/212	—	—	1/2	—	—	
<i>„Õpereis Hollandi“</i>	1/212—1	—	—	—	—	11/2	
<i>Eine võtmine</i>	1—1/42	—	1/4	—	—	—	
<i>„Õpereis Hollandi“</i>	1/42—1/23	—	—	—	—	11/4	
<i>Korvi ja kausta muut.</i>	1/23—3	—	—	1/2	—	—	
<i>„Pol.“ ladu</i>	3—4	—	—	—	—	1	
<i>Kokku</i>		1	1/4	1	1	33/4	

*) Kausta, keegli või magasinivaetus, pealkirjad

Kujutus 23-a. Päevaümbriku esikülgl.

Ladu kokkuvõte				
Veerg	Keegel punkti	Ridade arv	T ä h t i	
			reas	üldse
<i>„Õpereis Hollandi“</i>				
I . . .	10	49		
II . . .	”	80		
III . . .	”	80		
IV . . .	”	81		
		290	× 50=	14,500
<i>„Pol.“ I . . .</i>	8	82	× 53=	4,346
				18,846

Kujutus 23-b. Päevaümbriku tagakülgl.

Trükkimiskonna tööaja registr.-lehed on oma sisu poolest kahejärgulised. Esimeses järgus arvestatakse masinate tegevust (v. kujutus 22), kuna teises töötajatega arvet peetakse. Seks on registr.-lehtede lõppu tundide ülestähenduste jaoks vastav arv tabeli

lehekülgesid paigutatud. Nõutavaid andmeid niihästi registr.-lehtedele, kui ka tööümbrikku-dele saadakse päevasedelilt. Väga sünnis ja praktiline päevasedel trükkimiskonna jaoks on kujutus 18 peal esildatud. Suuremate, s. o. kauemini kestvate tööde

Tööaja koondusleht

L a d u.

Tellimise nr. 933

Tellija: *Tervishoiu valitsus*

Töönimetus: *Tabelid*

Kuu-päev	NIMED	T U N N I D					Kuu-päev	NIMED	T U N N I D				
		Ladu	Murd.	Korr.	Ärap.	Muud			Ladu	Murd.	Korr.	Ärap.	Muud
29.6	<i>Suits</i>	7					Ülekanne						
30.6	<i>Okaspuu</i>	1											
2.7	”	4 1/2											
”	<i>Suits</i>			2									
4.7	<i>Kikas</i>	5											
5.7	”	5											
	<i>jne.</i>												
	Ülekanne						K o k k u						

Kujutus 24.

tunnid ei ole kohased ruumi nappuse pärast igapäev otsekohe töömbrikkudele kanda, vaid seks tuleb üht vahelüli tarvitada, kuhu kokku koondatakse kulutatud aeg. See tööaja koondusleht on iseäranis tarvilik ladumisa ja köitekondades, kus tellimised kauemat aega töös püsivad ja paljude käte läbi sünnib. Trükkimiskonnal ei tule seesugust lehte pea sugugi tarvitusele võtta, sest et seal töö võrdlemisi kaua paika ei pea. Igapäev kirjutatakse tööaja registr.-lehe pealt teatud koonduslehe peale ära kulutatud aeg üles. Koondusleht ehk lehed hoitakse töömbrikkus alal, kus nad kaitsitud kadumise eest. Hea eduga võib koonduslehti aga ka iga töö juures tarvitada. Ta võimaldab sest pahest mööda pääseda, et ka need hilisemalt tehtud tunnid, millest eelpool kõne oli, silmapaari vahele ei saa jääda, vaid kõik arvestamisele tulevad. See meetod nõuab küll rohkem tööd, aga annab täpsemaid teateid. On töö lõpetatud, siis arvatakse saadud tunnid kokku ja kantakse töömbrikkule üle. Kehakamate broshüüride ja teoste juures on soovitatav, et iga üksik poogen omaette töömbriku omaks, vastasel korral segab ta töökaiku trükkimisel. Tellimise number jääb niisugusel juhtumisel küll üheks ja seks-

samaks, ainult klambrisse mahutatud numbri juurelisandus näitab ära, mitmes poogen teatud tööst selles olemas, näit. 368 (1), 368 (2) jne. Loomulikult leiavad aset iga poogna ümbrikus ka ainult asjaomase poogna käsikirjad, korrektuurid ja revisjonid. Kuna teateid iga poogna juures selle trükkimise, stereotüpeerimise ja paberi üle otsekohe üksikult töömbrikkule üles märgitakse, sünnib see ladu ja köite asjus alles raamatu valmisaamisel koonduslehtede pealt.

Iga möödunud nädala tegevuse üle annab tööaja registreerimisleht peale iga üksiku töötajaja tundide ärajaotuse ja kokkuvõtte ka üldisest tegevusest ülevaate, mille lõpusummad statistiliste andmete jaoks omakord aasta kokkuvõttele üle kantakse. Nii ollakse töötodangu suhtes alati selgusel. Need registr.-lehed kui ka aasta kokkuvõtted räägivad kõige selgemat keelt, on kõige õigemaks mõõdupuuks ja otsuseandjaks kõigis asjus, vaba kõigist kõrvalmõjudest. Nad ei tohi üheski korralikus trükikojas puududa. Ja kui andmete põhjal selgub, et äri käigul miski mitte korras ei ole, siis tuleb haige nähtus eemaldada. Nii saab ladumiskonnas ühe tellimise kõik tehed peale ära paneku tööaja registr.-lehe kaudu enne kalkuleerimist

Aktsidents osakonna aasta kokkuvõte.

1923. a.

Nädal	Tunnid					Tundide üldine arv	Töötajate arv	Väljamakstud palgad	Märkused
	Ladu	Murd.	Korr.	Ärap.	Muud				
1) 1. jaan. kuni 7. jaan.	680	91	120	165	80	1136	27	56,527	50
2) 8. „ „ 14. „	541	27	99	300	16	983	24	39,884	—
	1221	118	219	465	96	2119	51	96,411	50
3) 15. „ „ 21. „	750	62	80	143	45	1080	26	53,933	—
jne.	1971	180	299	608	141	3199	77	150,344	50

Samuti seatakse ka teiste osakondade aasta kokkuvõtteid tööaja registr.-lehtedel leiduvate andmete alusel kokku. Kujutus 25.

kindlaks teha. Ära panemise tehe sünnib aga hilisemalt ja selle tõttu arvatakse seda aega umbkaudu, läbistikku laduajale vastavas vahekorras. Aasta kokkuvõtete läbi aga jõutakse selgusele, kas tõsine ära paneku aeg läbistikuse arvatava ajaga kokkukõlas on või ei. Ilmuvad niisugused nähted, kus ära panek $\frac{3}{4}$ ehk isegi niisama palju aega võtnud kui ladumisaeg, siis tuleb selle kõrvaldamiseks abinõusid leida. Samal moel pakuvad aasta kokkuvõtteid ka masinate kasutuse suhtes ülevaadet, nimelt kui mitu tundi iga masin töötanud ja palju trükkisid sel

ajal tehtud on. Aga ka see saab nähtavaks selleks, et teatakse tegevust jälle õigesse rööpasse juhtida, kui palju aega iga masin asjata seisnud on.

Iga valmistehtud töö saadetagu ehk antagu ainult kaassedeliga tellijale ära. Kaassedelil tshekkraamat olgu kolmejärguline, millest kviitung saadud allkirjaga tagasi tuleb, kuna kaassedel tellijale ja konts raamatusse jääb. Kaassedeli väljakirjutamisel tarvitatagu läbikopeerimismetoodi, see hõlbustab asjaajamist tuntavalt. Kaassedeli-raamatu otsarve on esiteks kindlaks teha, kes ärasaa-

Juuni 1923.

1 Saate №		2 Tellimise №		3 Tellija		4 Tellimise		5 KASUTA		6 TUDALA:		7 TOORESAINED:				8	9	10	11	12	13	14	15
№	kuup.	№	№	määr	nimetus	Typograafia	Litograafia	Tsinkograafia	Kõitmine	Paber Kartong Papp	Kalingor Nahk Moleksin	Tsink	Muu materjal	Mitmesugused kulud	Üldine summa	Ületatud Memoriali Kassaraamatu leheküljele.							
998	5.6	970	Viljandi õllefabrik	250.000	etiketti „Pilsen“	—	14.800	—	200	7.600	—	—	—	150	22.750								
999	5.6	1018	„Eesti Reisibüroo“	2.000	sõiduplaani	12.300	—	—	1.100	2.600	—	—	—	—	16.000								
1000	5.6	960	„Tubak“ a./s.	550	aktsiat, 2 seltsi	4.750	6.000	775	1.450	2.350	—	75	100	—	15.500								
1001	5.6	1013	A. Tundlik	10.000	lendlehte	1.500	—	—	25	475	—	—	—	—	2.000								
1002	5.6	1010	„Rauaniit“	1.000	banderolli	575	—	—	175	900	—	—	—	—	1.650								
1003	5.6	1022	Taru. üh. „Oma“	3.500	liikmekaarti	1.200	—	160	620	930	—	15	—	—	2.925								
Summad kogunewad:																							
						Ladust Trükist Toonpl. lõikest Stereotüpeerimisest Joonistusest Ülekande tegemisest jne.	Litografeerimisest Ülekandest Joonistusest Trükist jne.	Klisheerimisest Ülesvõttest jne.	Voltimisest Pakkimisest Brosheerimisest jne.					Mäseri toonplaadid Linoleum Tina Pronks jne.	Saatekulud Pakkkestid								

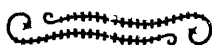
Kujutus 26.

detud töid vastu võtnud, teiseks loob ta järjekorra, mille põhjal neid müügi- ehk saate-raamatusse sisse märgitakse.

Müügiraamatu jaotus on väga mitmesugune, ta oleneb ära äri suurusest kui ka sellest, missuguseid üksikasjalisi teateid soovitakse üldsummas kätte saada. Kujutus 26 esildab üht laiemapiirilist äri, kellel 4 iseseisvat ala arvestada on. Arvestamisele ei tule siin mitte iga ala üksik tehe eraldi (nt. kui palju ladu, kui palju trükk jne.), vaid kokkuvõetuna ühes summas. Vähemapiiriliste äride juures muutub lahtrite 5—12 tekst vastavalt tema nõuetele ja siin võib juba üksikasjalise arvestamise peale üle minna. Nii saab äril, kes ainult raamatutrükki ja köitmist toimetab, või-

malus ladu, trükki jne. igaüht oma ette arvestada. Müügiraamatusse sissekandmine sünnib järgmiselt: Kõige pealt asetatakse väljalainud tööde tööümbrikud eelmisest päevast kaasedeli-raamatu järele järjekorda ja märgitakse müügiraamatusse sisse (lahtrid 1—4). Teistesse lahtritesse (5—14) sissekanne sünnib juba kalkulatsiooni pealt. Tellimisraamatus tuleb iga tellimine tööümbriku järele ka vastava saatenumbri ja kuupäevaga ära tähendada. Saatenumbri omab tööümbrik müügiraamatusse sisse märkimisel. Lõpuks hoitakse tööümbrikud iga kuu oma ette saatenumbrite järjekorda asetatult alal, et tarvismõeldavatel järelepärimistel kergemini käepärast olla.

(Järgneb.)

LADUMISE TEHNIKA.

P. T.

I.

Lihtladu.

Sellejärele, kui suurus ja kiri kavatsitava raamatu jaoks kindlaks on määratud, võib selle ladumisele asuda.

Lehekülje laiuse, s. t. ridade pikkuse, annab tööjuhataja ladujale teada, ära määra-tes ühtlasi ridade arvu, mis moodustavad lehekülje kõrguse. Juhtumisel, kui lehekülje kõrgus, s. o. ridade arv, mis sellele ära mahutada kavatsetakse, kindlaks pole määratud, teeb seda laduja ise, reeglite järele, missugustest allpool pikemalt kõneleme.

On töösolev raamat täiesti uus suurus ja kirja suhtes, siis valmistatakse sellest kõige pealt proovilehekülj, seda tööjuhatajale ja tarviduse korral ka töötelijale heaksarvamiseks ette pannes.

Lihtladu, mis kirjaladuja töö elementaarsemasse astmesse kuulub, on nii üteldä trükikunsti a-b-d, ja peab seda iga laduja korrapäraselt oskama. Et see kirjutus aga ka võhikut ja algajat huvitada võib, arvan mitteütleliigseks mõne sõna kirjaladumise algmõistete kohta ütelda.

Käsiku seadmine. Enne ladumise algust tuleb käsik määratud laiuse kohaselt korda seada. Seks otstarbeks laotakse käsi-

kusse tarvilisel määral kvadraatisid*) ritta, võimalikult rikkumata ja suuremast kraadist (cicero või enam). Tõugatakse käsiku liikuv osa vastu kvadraatisid, neid seejuures mitte liig tugevasti kinni surudes, vaid umbes nii, et kvadraadid end vabalt pikali tõugata laseksid. Siis keeratakse käsiku lukuvärk kinni ja libistatakse kvadraadid käsikust selle põhjamööda välja. Kvadraatide küljelitõukamine on iseäranis vanade, kulunud lukuvärgiga käsikute seadmisel väga tarvilik, sest ainult sel teel kordaseatud käsikust võib enam-vähem ühepikkuseid ridasid saada, kuna muidu pahatihti esimesed read viimastest lühemad on, ehk vastupidi.

Nagu öeldud, ei pea kvadraatisid mitte tugevasti üksteise vastu litsuma, vaid nende vahele jäetagu tarvilisel määral õhuruumi. See õhuruum (ruum üle õige pikkuse) on tarvilik selleks, et käsikusse laotud tähtede read, mida liig pinguli kinni sulguda ei saa ja selle tõttu tarvilist pikkust välja ei anna, pärastisel masinasse lukutamisel lukutamise materjaali vahele lõdvalt peatuma ei jääks, küljeli ei vaoks, ega masina käigu ajal vormist välja ei kargaks. Ka kannatavad

*) Kui ruutkantlikuid käepärast on, siis oleks need käsiku seadmiseks kõige kohasemad, sest need ei vao oma tuseda kogu tõttu kiiva, ega pole neid tarvis käsiku põhja peale küljeli tõugata.

reakiilud, jooned ja üldse õhem ning nõrgem materjal lukutamise juures tublisti, kui vormi kandvad read neist lühemad on.

Õhuruumi võiks jätta vähemast kirjast keskmise pikkusega ridade juures kuni ühe punktini, suuremate juures kuni pooleteiseni. Üle selle ei tohiks minna, sest siis liiguksid, eriti kiilutud ladu juures, reaotsadesse sattunud õhemad tähed ja kirjamärgid kohtadelt ära.

Vilunud laduja ei tarvita õhuruumi jätmiseks mingit mõõtu abinõuna, vaid seab seda niisamuti, silma järele. Kui aga ühte ja sedasama raamatut mittu ladujat laovad, siis peab selleks tingimata kas õhuke sulur (spatium) või parajas paksuses kartongiriba kvadraatide vahele pistetama, vastasel korral saadakse ridasid mitmesuguses pikkuses, mis edaspidises töökäigus rohkesti tüli teevad.

Ladumine. On käsik korda seatud, muretseb laduja omale vastavas pikkuses ladujoone, ning töö võib algada.

Laduja loeb käsikirjast mitu sõna, võimalikult kuni lähema kommani või koguni terve lause. Seda lauset mõttes täht-tähelt korra, võtab ta kastist üksteise järele tähtesid, ning toob neid puhta võttega, ilma koputamata ja keerutamata käsikusse. Õnar jääb üles või alla, nii kui see kirjale omane.

Silmapiilgul, kui parem käsi tähte käsikusse viib, otsivad silmad järgmist tähte, ja ikka niisugust, mida kõige hõlpsamini otse peast kinni saaks haarata.

Niiviisi tähte tähe järele käsikusse panes kujuneb rida, mis peegelpildina, s. o. ümberpöörduvalt esineb. Et aga tähtede pead allapoole on, siis võib neid, nagu harilikku raamatut rida, pahemalt paremale poole lugeda, missugust asjaolu laduja ka kasutamata ei jäta, et välja otsida kogemata sinna sattunud mitteõigeid tähti.

Käsik hoitakse pahemas käes. Ladumise algul on käsiku lukuvärk peopesa kohal, kuna põial üle liikuva klambri otsa kõverasse käänatult käsikusse pandavaid tähtesid vastu võtab, ning neid üksteise külge litsudes reas hoiab. Pealeselle on pöidlal veel ülesandeks tähtesid sel viisil kontrollida, et ta, alati tähe õnara kohal olles,

ära peab tundma, kas see õieti ritta sattus või ei.

Laduja võtku omale seisukoht tähekesti keskele, ehk keskkohast pisut pahemale poole. Ladupuldi kõrgus peab laduja kasvule sedavõrd vastama, et küünarnukk ladumise ajal vabalt üle kasti ääre liikuda võiks. Pahem käevars tugineb kergelt vastu külge, ning juhib võimaluse järele käsikut sissepandavatele tähtedele lähemale. Jalad toetugu ühetasaselt ja kergelt põrandale, kuna ülemine kehaosa täielist rahu alal hoidku. Igasugused kummardused ja noogutused, mida mõni laduja enesele külge harjutanud, pole mitte ainult näotud, vaid suurel määral ka tööjõu kulutajad, ning jäägu need sellepärast ära.

Algajate juures on veel tähele panna, et nad, harjumata tõttu ruttu väsides, jalgele mitmesugust tuge otsivad, neid tühja kasti avausesse toppides või end muul viisil kurejalale asetades. Et niisugusel kõveras seisemisel halvad tagajärjed võivad olla, siis peab algajat selle eest hoiatama, ning temale vahete-vahel väikest puhkust lubama ehk niisugust tegevust andma, mis liikumise võimalusega ühendatud on.

Igasuguste teiste halbade harjumuste kõrval, nagu tähe keerutamine enne selle käsikusse panemist, tähega vastu käsikut koputamine, enne kui sellest lahkuda raatatakse, ehk juba käsikusse pandud tähe tantsitamine pöidla abil, on veel üks halb harjumus, mida nimetamata ei tahaks jätta.

(Järgneb.)

Eelmises artiklis on järgmiseid oskussõnu katsena tarvitatud:

Lehekülg — Kolumne, полоса.

Käsik — Winkelhaken, верстатка.

Sulguma (rida) — schliessen, заключать.

Kandik — Schiff, средник.

Lukutama (tervet vormi masinasse) — schliessen, заключать.

Ruuthantlik — Hohlstege 1/1 Konkordanz, бабашка.

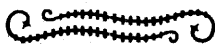
Reakiil — Reglette, шпон.

Kiiluma ehk *harvendama* (ladu) — durchschliessen, разбить на шпоны.

Sulur — Spatium, шпация.

Õnar — Signatur, рубчик, сигнатура.

Ladupult, Regaal — Regal, касса-реал.

H B BERTHOLD A-S / BERLIN SW29

KIRJAWALAMISE JA WASKLIINIDE TEHAS

Üleüldiselt tuntud headuses Eesti, Läti, Leedu ja Poola keeltes tarvitavad kirjad
РУССКІЕ ШРИФТЫ. Kuldämisekirjad ja ornemendid köitmisekodadele

Trükikoja sisseseade tellimised igasuguses suuruses wõivad kohe täidetud saada

KAUBAMAJA «ATLAS»

Tallinn, Raekoja plats 4.

Kõnekr.: Juhai. 21-28. Koni. 17-15.

Telégr. address: ATLAS-TALLINN.

OSAKOND BERLIINIS:

Berlin S. 59, Jahnstrasse 12, Tel. aadr.: Estoatlas-Berlin.
 Code: Rudolph Mosse. -- Kõnekr.: Moritzplatz 12872.

ERIALA:

Graafilise töötluse moodstate ettevõtete täieline sisseseadmine ja varustamine:
**Kiirpressid raamatu-, kivi-, pleki-, offsettrüki jaoks; Rotatsioonmasinad,
 Tiigeltrüki pressid; Ladumismasinad; Kirjatähed;
 Vaskjooned; Lõikamis-, voltimis-,
 lineerimis- ja traatimis-
 masinad. Tsinkograafia ja
 galvanotehnika sisseseaded ja abinõud;
 Alaline ladu musta ja teisi värve, valisimasset ja
 litoograafia kive; Kõiksuugused abimasinad ja tarbeasjad. :- :-**

J. G. SCHELTER & GIESECKE,

LEIPZIG

RAAMATUTRÜKI
 MASINAD JA KIRJAD

ESITAJA EESTIS:

A. REUTER

TALLINN, VARBLASE TÄN. 3, RAUDTEE ÄÄRES

KIRJAD JA ILUSTUSED
 VASK- JA TÄITEMATERJAAL
 RAAMATUTRÜKI KIIRPRESSID
 TIIGELPRESSID
 BOSTONPRESSID
 ÄRATÖMBEPRESSID

AKTIENGESELLSCHAFT
 FÜR SCHRIFTGIESSEREI UND
 MASCHINENBAU
 OFFENBACH A. MAIN

